

Tycho Tullberg.

Den 24 april avled professor emeritus TYCHO TULLBERG i sitt hem i Uppsala i en ålder av 77 $\frac{1}{2}$ år.

Sveriges entomologer ha anledning att låta sina tankar gå ett halvt sekel tillbaka i tiden och erinra sig, att TYCHO TULLBERG under sina första vetenskapligt verksamma år ägnade sin forskarhåg åt studiet av svenska insekter, åt kollembolernas dittills mycket och hos oss nästan fullständigt förbisedda ordning.

Framför mig ligger ett litet häfte, »Om Skandinaviens Podurider af familjen Lipurinæ», en akademisk avhandling, som den 8 maj 1869 för filosofiska gradens erhållande till offentlig granskning framställt av fil. kand. av Upplands nation, TYCHO FREDRIK TULLBERG. Det lilla tunna häftet kan måhända i jämförelse med nutida gradualavhandlingars sväl-

lande volymer synas skäligen obetydligt, men det gav dock den första verkliga kunskapen om svenska arter av kollembolernas ordning, som ej sedan LINNE's och DEGEER's tid varit föremål för studier, det gav skarpa, koncisa diagnoser av släktena, av vilka ett, *Xenylla*, nyuppställdes, och av de omkring ett dussin arterna, och det betydde ett viktigt framsteg i kollembolernas systematik, i det den nuvarande familjen *Poduridae* fick sin naturliga begränsning.

Två år därefter, 1871, utkom i Översikt av Vetenskapsakademiens förhandlingar en förelöpande »Förteckning öfver Svenska Podurider», omfattande 66 arter med bl. a. de två nya släktena *Triæna* (nuv. *Friesea* D. T.) och *Pseudachorutes*, och fullbordades det utomordentligt viktiga arbetet »Sveriges Podurider», och samma år blev TULLBERG docent i zoologi vid Uppsala universitet.

»Sveriges Podurider» publicerades följande år i Vetenskapsakademiens handlingar. Arbetet, som omfattar 70 sidor text och 12 tavlor, blev epokgörande för kollembolernas sedermera flitigt drivna studium, och det kan gott sägas, att allt vad som sedermera i det facket gjorts, är byggt på dess grund. De systematiska grupperna fingo här den gestalt, som de i det stora hela, låt vara med en del modifikationer och valörförskjutningar, ännu besitta. Medan de äldre författarnas artbeskrivningar antingen voro för knappa och otydliga eller för svävande och allmänt hållna, för att deras arter med full säkerhet skulle kunna identifieras, förstod TULLBERG med sin skarpa blick för det väsentliga och konstanta att utforma de kortfattade diagnoserna och de något utförligare beskrivningarna med en fasthet och pregnans, som icke lämna något övrigt att önska. Den ende, som i deskriptiv kollembolforskning kunde jämföras med TULLBERG, vore den geniale mångfrestaren SIR JOHN LUBBOCK (sedermera lord AVEBURY), men en jämförelse mellan TULLBERG's solitt byggda och uteslutande på egna ingående undersökningar grundade verk med LUBBOCK's bekanta, ungefär samtidigt utkomna stora och praktfullt utstyrda »Monograph of the Collembola and Thysanura» utfaller ingalunda till den senares fördel.

Ehuru den systematiska delen av »Sveriges Podurider»,

omfattande 19 släkten och 70 arter, utåt blev av den största betydelsen, äger arbetets morfologisk-anatomiska del ett minst lika högt värde, tyvärr genom det svenska språket svårtillgängligt för flertalet utländska forskare. Det klara omdömet, den skarpa blicken, den säkert och mjukt förda preparer-nålen och ritpennan ha här samverkat till ett resultat, som är mycket mer beundransvärt, då man vet att alla dessa dissektioner utförts under mikroskopet utan all modern mikro-tomteknik.

År 1876 utkommer ännu ett arbete över samma insekt-grupp, »Collembola boreale—Nordiska Collembola» i Över-sikt av Vetenskapsakademiens förhandlingar, där vi få den första säkra kännedomen om den rent arktiska kollembol-faunan — några arter voro förut ofullständigt beskrivna — huvudsakligen efter material från Nordenskiölds Jenisejexpe-dition. Bl. a. beskrives här det egendomliga släktet *Cory-nothrix*.

Samma år blev TULLBERG prosektor vid den zootomiska institutionen, först såsom tillförordnad, efter tre år såsom ordinarie, och 1882 utnämndes han till professor i zoologi. Såsom sådan verkade han i 25 år, tills han 1907 inträdde i pensionsåldern.

I samband med den nya verksamheten kommo TULL-BERG's vetenskapliga intressen att vändas åt andra djur-grupper, först åt molluskerna, och redan år 1875 beskrev han den fylogenetiskt märkliga »*Neomenia*, a new genus of invertebrate animals», och 1877 undersökte han »Die Byssus des *Mytilus edulis*», därpå åt däggdjuren, bland dem speciellt gnagarna, över vilka många arbetsamma års förstudier, delvis publicerade, samlades i det stora verket »Über das System der Nagetiere», 1899.

Även såsom populärvetenskaplig författare var TULL-BERG på flera håll verksam, och det är säkerligen många som med undertecknad redan under skolåren lärt sig skatta hans »Djurriket» i »Svenska biblioteket», 1885, som bl. a. innehöll en utförlig redogörelse för darwinismen.

Under sina sista år ägnade sig TULLBERG med förkärlek åt Linnéstudier. Självt en ättling av Linné och konstnärligt

begåvad som han var, utgav han bl. a. till jubliumsfesten 1907 det vackra verket »Linnéporträtt».

Undertecknads första bekantskap med TULLBERG såsom lärare daterar sig från höstterminen 1893, då jag som nybliven student åhörde hans föreläsningar över djurrikets systematik, och sedan den tiden står TULLBERG för mig framförallt såsom den utomordentlige och oförglömlige läraren. Ty det var icke bara böckernas visdom vi unga fingo på dessa föreläsningar, det var framför allt det egna arbetets resultat som gavs oss både i fakta och i tankar, det var de tekniskt fulländade preparationerna och dissektionerna, de briljanta teckningarna, det var också det klara och kloka omdömet kritiska ledning genom tidens zoologiska tankevärld, som då behärskades av Darwins utvecklingslära, det var frågeställningarna och de fylogenetiska spörsmålen och metoderna för att närma sig dessas lösning. Medan TULLBERG i sina vetenskapliga arbeten och fullt lika mycket i förberedelserna till sina föreläsningar var en man av OSTWALD's »klassiska» typ, som ej skyr det noggranna detaljstudiet eller det manuella arbetets enformiga möda, så var han i det muntliga föredraget också något av en »romantiker» med en rikedom på uppslag och idéer, som satte åhörarnas tankar och inte bara deras pännor i rörelse, helt naturligt för en personlighet som hans med det rörliga intellektet mot en fond av icke blott vetenskaplig utan även konstnärlig läggning, poet, skulptör och tecknare som han var.

För sina lärjungar var TULLBERG icke endast den vördade läraren, han blev dem snart nog en vän, som intresserade sig för deras arbete och framgång, och till vilken de kunde vända sig för att få upplysningar, råd och hjälp, vissa att tryggt kunna lita på hans välvilja. I de kamratliga samkvämen på zoologiska sektionen saknades han också sällan, och hände det någon gång, kändes där en viss tomhet. Till och med en psykologiskt så ömtålig situation som en tentamen blev inför TULLBERG en angenäm upplevelse, där han satt gemytlig i sin gungstol på Gustavianum med cigarren i mun och en glimt av vänlig humor bakom glasögonen, en humor som även i den allvarliga stämningen kunde glimma till i befriande och godlynt självironi, såsom då undertecknad,

som allt för hastigt hade lyckats identifiera det vanskapliga hälleflundrekraniet, fick den förbluffande och totalt svarslösa repliken: »Åh, ha ni hunnit att lära er det nu!»

Vi lärare äro ju, vare sig vår verksamhet tillhör universitetets salar eller mera anspråkslösa skolrum, mera än andra utsatta för personlig kritik, men om TULLBERG's personlighet har jag aldrig av mina studiekamrater hört något annat omdöme än att han var en god man och en hedersman, och det är säkerligen därför icke endast för mig, som TYCHO TULLBERG står som ett av de vackraste personliga minnena från Uppsalaåren.

Einar Wahlgren.